

Landskap: Hallman Län

Upptecknat av: P. G. Pettersson

Härad: Garavåra

Adress: Gillhövda Kalmnyö

Socken: Hisebygården, Gullabo, Torsås.

Berättat av: P. G. Pettersson

Uppteckningsår: 1932

Född år 1863 i Gullabo Trachult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

Fräsi och
bröllop.

Uppteckningen rör sig om fräsi och bröllop o. s. v.

Detta är mina egna minnen, upplevelser, och iakttagelser
 samt några berättelser av min avlidna morfar, hos
 vilken jag är fastad under min första ungdomstid.
 Ja det gick ganska intressant till väga med fräsi och
 giftermälen under den gamla goda tiden, det gick inte
 såsom det nu går, att man får söka ut sig en fästvä
 eller fästman på egen hand, än så sådant besvär fick
 uti varje fall inte förekomma. Ty det godkändes inte
 av föräldrar eller värdmän, nej det måste gå genom
 fräsiambud som skulle förmedla denna riktiga afän
 här uti sådana småland hade man några sådana, s. k.
 byefräsier, som gick omkring uti bygderna och sytlade

Fräsiambud,
byefräsier.

endast med dätta, vi skall här återge dessa pärsonars
 vardagsnam, nämligen, Travarebrallen, Löparejörden, trippa-
 stina, dessa tillhörd vissepyärda församling, män hade
 icke någon bestämd vistelseort eller något eget hem
 man sade alltid att de bodde på allmänningen, och var
 hemma vart de kom, deras uppdrag och arbete under hela
 sin levstid var endast till att söka upp passande fäst-
 jor & fästmänna, och ställa dem inför varandras
 blickar i föräldrarnas hem och närvaro, inam gullaba
 församling fans springarebritan, i friarenisse, som id-
 hade samma brog, det synes här som våra förhållan har
 givett dem nam efter sitt öske och sitt springande från
 där ena bjn till där andra, om varandra från
 där ena församlingen till där andra, dessa mäniskor
 tyänade sitt uppehälle enbart på friarets bana, och
 några öfverflöd förekom icke bland bondetindelt utan
 genom dessa förmedlingsfriare som var mycket osärgiska.

2

MINORE TILLFÖRLITLIGT

När man tog reda på om man skulle bli gift:
 de frågor som här förhållningar har icke varit väl-
 bondt uti denna traktar, de tydas som togs uti detta
 hänseende var vid skörden, vi skall först redogöra
 för kvinnans utriktter på sin giftebanan, dät öppade
 sig vid dät tillfallet då man slutade skördearbee-
 tet med lia eller skära på den sista åkern, d w s
 då all säden säden var avtagen för dät året
 inföt dät sig så att den sista neken blev odla
 och icke med jämna på med nekar, då varskade
 dät om att den flickan eller pigon skulle på
 gå ogift under sin yordiska vandring, detta
 var ett ganska stort och trovärdigt märke som
 man nogga arbetade på under de flydda dagar
 så då var så att man lade nekar uti par på
 åkern så fort man tog upp den sista säden
 och där i genam var dät lätt att på se om man
 slutade skörden

Skriv endast på denna sida!

med en odda nek.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Giffennilstecken

3

VÄRE TILLFÖRLITLIGT

Sista neken
odda

var dät nu så att den sista neknen blev av mindre
 beskaffenhet och icke fullfärdig då blev dät sary på
 sary, för så då var dät icke nog med att dän stasman
 änga hvinnen skulle få gå utan man under sin
 tid, utan han skulle få sig ett vänta barn med
 som ingen ville hänsas vid, sådana varsel och tic-
 ken var fasanväxande för de ogifte hvinna att
 råda ut för, för så man var fullkomligt säkra på att
 dät skulle gå så som dätta tecken hade varslat om.
 ett annat trovärdigt tecken som kunde visa sig på
 brötsacken då man bröt lin, d. v. s. då man slutade
 på en odda tolska, man räknade timmar, och till
 en timme var 24-tolskar, slutade då dän hvin-
 nan med 25-tolskar, då var allt hopp ute för hvin-
 ne att få sig en man, dät hade ingen som häst
 betydelse mäd mellanliggande väsen på tolskar-
 na, män infätt dät på 25, då var dät räknat att
 dän hvinna skulle dö bort ogift.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Sista neknen

blir lifen.

4

TILLFÖRLITLIGT

Tecken vid
linbrytningen.

dätta fick man icke reda på för än husmodern
räknade upp var och ens arbete från brötbashen, ty
man hade var och en sina sâcher att lägga sina
arbetade talocher uti, dâssa sâcher bars hem till hus-
modern, som uti sin tur skulle avräkna var och ens
arbete för dagen, wân man fick icke weta någott
om sâchernas innehåll för än följande morgon, för
att icke ställa till sorg och vantrovnad ^{under} ungdommen
och under alla förhållanden för dän kvinnan dätta
drabbade, för si dät var ju si att man skulle ha
dät stora nöjet under natten som bestod på ett
brötäl under dän gamla goda tiden, med spel och
dans, och alla andra lekar som förekom vid ett
sådant tillfälle, hade man fått höra en sådan rapart
dä hade dät blivit en sorgfäst i stället för en
glädjefäst för den kvinnan dät hade drabbat, efter
som man hade så stor tro på sådant, på dän tiden
var dät en avspord sak att förbli ensam

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

3267
21
och därför gjorde en sådan flicka alldrig försökt till att
få sig någon man, dät tredje tecknet visade sig un-
der slätten då man räfsade upp dät lagna fodret, tog
en ogift kvinna för sig en platt som hon icke räfsa-
de utan lät fodret ligga vid en bark eller en sten
då hade hon räfsat omkring sin grav, och då var
dät slagen sön att hon alldrig skulle bli gift, utan
få gå ensam under hela sin tid till hon lades i graven,
däta var dät sämaste varsel utav alla tecken som
förehom för en kvinna, om hon skulle få bli ogift
till sin död, däta gjorde att pappan tog ett litet
avstånd för en sådan tös, uti tro på att hon icke
älskade manneett, och på dessa grundar fick en
sådan kvinna bli en enstöring som man kallade
dät och fick fördänskuld till start förskit av
sina kamratar och medmänniskor, ja si töcha gräbla
ska dö utan bär å utan besta, för si hon hata Mäna,
ja man trodde si för de olycklige varslen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tecknen vid
slätten.

6

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

3267
 Sama tyddar och varsel förhåller dät mäd de ogifta
 husslarna, om en huss tog förbi på samma sätt då han
 gick och slädde, då hade han lemnatt sin grav och dät
 varslade om att han alldrig skulle få sig någon kvin-
 na, han skulle få då ogift, liksom då han gick på åkeren
 och plöjde eller harvade, hade man då lemnatt en sju
 spicbrädda, "en oplöyd bit" då var man dödsdömd utan
 till latt få sig en kustru, även då man slagtråshade
 slog man ett slag odda i bogen uti tanklöshet, efter
 dät att de övriga husslarna hade stannatt till
 då slog han i speken uti sin lihbjista, och han skulle
 gå bort från denna världen utan till att varill gift,
 en sådan huss blev avspydd för kvinnorna ty
 man fick där uppfattningen att dät var en kvin-
 nobatase, och skulle bli en svär man uti sitt hem
 och földen blev där att en sådan huss blev all-
 drig gift, för dessa varsel och tyddar som hade visat
 sig om honom.

Skriv endast på denna sida!

och fick därför förbli ensam

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

17
 1708/1709
 1708/1709
 1708/1709

Section vid
 plöjning eller
 harvning.

Section vid
 träskning.

INDRE TILFÖRLITLIGT

1813
 1813
 1813

dät yäpliche här hur däm ³²⁶⁷ friariambuden arbetade ²³
med att springa igenom hela hela församlingar. ty
sådant spordes ut bland befolkningen, och däm var-
sel var avskyvärda för allmänheten och man trodde
att däm människor var hatiska mot däm som han
i lag med däm, så att man skulle få sluta sitt liv
uti sorg och behämmas för däm som han att bli
deras maha, då en sådan ambudsfröare kom för
att uträtta sitt ärende, fick man ett hast och allvar-
ligt svar av far i husett, näst däm försam vill gä-
int ha me o yära för si va ja hört säga om däm
så ska däm hö utan te o äntas, för si sanna som
ha sanna varel i tyda på sag de ä inga goda mänsha
ska ja säga, si di ä ett utkast i däm angde i inga
mänsha vill ve däm, så ja ha ingen data te kaman
i ställa i färdansett däm ska ja bara säga er, i
däm för si säga utan för si han ä en folk brunkatage
däm ha ja nöck

Skriv endast på denna sida!

hört. så däm si på va mä däm,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

MINORE TILLFÖRLITLIGT

Landskap: Hallmarks Län

Upptecknat av: O. H. Pettersson

Härad: Lerum

Adress: Gullhåvd Halmgård

Socken: Kistefjärda, Gullabo Län.

Berättat av: O. H. Pettersson

Uppteckningsår: 1932

Född år 1863 i Gullabo Trochult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Uppteckningen rör sig om nattfrieri, med mera
 ja nog var det en sed så väl under våra förfäderstid
 som det nu är uti våra dagar, men på den gamla wana
 tiden behöfde man icke uti akt och mening att det hade
 väckligt åsättande för att fria för fast bestämmelse,
 det var endast en sed man hade för att komma uti
 kontakt med flickorna, ifall det kunde lyckas,
 men det var ganska swårt att få flickorna utomhus
 efter märkrets inbrutt, utan faders tillåtelse, ty det
 var han som var härre i huset på den tiden, ville
 då flickan gå på hvällen måste han först redogöra
 för ärendet och tiden han behöfde ta i anspråk, och
 ansåg då hustrunden att han kunde gå med på deras önskan

Vassgröner.

SÄNDRE TILFÖRLITLIGT

3267

10

Kunde han giva dem läfte med den påföljd att han
 själv bestämde hvarlag då man skulle vara hemma
 på sin plats igen, men det beviljades icke på några
 villkor att man fick bli borta öfver hel- eller dagstid
 under vanliga förhållanden, men det medgavs då
 flickorna värt inbjudna på någon särskild förtullning
 ring samt föräldrarna på förband hade hänsedom om
 lättarna var mer än strängt efterlämnade av sina fäder
 under den gamla svanna tiden, därför höll våra förfäder
 nattfriensett, eller nattbesök till för medligheten nöjes-
 lösta, och icke något ärligt frieri, ty allt frieri skulle
 ske på dagen under den gamla goda tiden, ty det
 var föräldrarnas rätt att avgöra denna viktiga
 saken på den tiden, så att nattfriensett fick alltså
 något förhållande utslag under förfädernas tid
 och uti all synbarhet som det var och såsom postrar
 som var ute på nätterna för att lura bondflickorna.

RECEIVED

ANDRE TILL FÖRLITLIGT

män dät kände ofta att bandfliskarna blev
 hära uti drängar eller trossarepänhar, dätta måste
 nu gå uti ländan, ty dät var ju iske tänkbart att
 sådant fick förekomma med föräldornas vetande,
 då förekom bestraffning för de unga tösarna,
 dan bestraffning bestod uti att de blev från-
 tagna sina bästa gängkläder så att de fick gå
 klädda endast uti lampor, samt blev ständigt
 förbudna att gå ut efter märkvett fallitt ja
 till en viss tid, män dätta kunde de unga da-
 marna lätt övarinna utan större svårig-
 het blott endast man kunde komma uti kon-
 takt med varandra under någon dag, då
 bestände man uti tåsthet, när och vid vad
 tid man skulle träffas och på vad sätt
 dätta besök skulle äga rum, för si tösarna
 var också blott till att göra sina beräkningar
 till att vilseleda sina föräldrar med.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

för så hade man en gång fått ett ingående brev
 för en pojke, fans det alltid utväg att få sammanträffa
 med honom utan att föräldrarna visste något där-
 om, när det fördrades att flickorna hade eget rum
 så kunde sötarna inställa sina brevlysnar så att
 man kunde få komma till dem efter två elva dagar
 föräldrarna hade slamsatt in uti där yuva säm-
 nen, när det blev då fråga om fönstarkrupping
 det var ju lättare sagt än gjort, ty man gägrade
 icke s. h. gångfönster på den tiden till att öppna
 och stänga när man behögde, men även detta
 var älskvinne ligt då man hade talats vid om
 hur allt skulle gå till, man hade s. h. sprintfönster
 det var med fyra små järndobbar med sprint
 invändigt, då flickan tog där sprintarna, så
 kunde man med stor lätthet draga dessa dubbar
 utåt och så kunde man taga ut fönstarkalvan
 utan till att göra minsta bullar, och spelet var vansett, ~

och snart var man inne hos sin älskade, fänstret
tog man in uti rummet, och satte dät för löst på
sin plats innefrån till man skulle avlämna sig vid
trötiden på morgon då man åter yälptes åt att få
fänstret på sin plats, och av flichman siglatt invän-
digt på samma sätt, dätta upprepades varje lördags-
kväll, ty denna kväll var dän sk. friakvällen
under våra förfäders tid, dätta gick mycket lämp-
ligt för tärarna att få byta härligh med sådana jäg-
har som icke föll uti föräldrarnas tycke och smak,
män som alla toode veta så fars här även handat
på varje gård under våra förfäders tid, och på
grund därav att alla männen idkade yakt på
den gamla goda tiden, så fick där hållas icke fot-
tat en hadd på gården, som alltid hade sin plats
i koppel vid stora dörren, dätta var dät svåra
stegitt att taga, ty handen gjorde alarm och då
vahnade far och vart snart på benen.

män även dätta hingas hände man lätt övar-
vinna med flichans fenerlig tilljälp, hon endast
tog reda på ihäliga ben såsom benpipor efter nåt
boshap, vilka had födde med smör eller annatt fett
ett sådant ben fött, lemnade hon sin haveljer, för
att nästa gång hanta dät för handen som yvast
blev trytt och fick god sysselättning med dätta
benett, ty han ville ha dät feta som var inuti,
nog lybrades icke alltid sådant nattfieri, ty dät
hände ofta att flicharna böyade att granna, och
härmed var dät olävliga smygfrihet avsläggadt
och nu måste en fullständig behännelse avläggas
för föräldrarna, som ofta fick en ödesdigar ut-
gång, på grund av att flichan nu måste gifta sig
till vad pris som häst fortast mäyligt för, att
undgå att bli stald på skampallen i kyrkan
och få sitta där framför församlingen varje söndag
under tre eller 6 månader allt efter prästens bestämmele.

3267 30
Dät var icke nog kämed för en sådan flicha
fich gå ifrån sitt föräldrahem absolut avslås och hade
icke dän ringaste rätt till att fodra någon hjälp av
sina föräldrar, efter som han hade överskridett
de bestämmelser och rättigheter som våra förfäder
var uti besittning uti övar sina barn, en sådan
flicha som hade fallett offer för hävleken till en
fattig pöyke och kommett på olyckliga villorvägar
och gjort sina föräldrar emot var för alltid utel-
sluten från föräldrahemmet, utan att nådens bön
om försaning fich tröda imellan genam för-
mildrande omständigheter, dät enskilda rättfrie-
riett var absolut förbyddett under dän tid vi
här talar om, allt sådant shall utvärmas under
dagen uti föräldraarnas närvaro, som på dän ti-
den hade egen rätt till att bestämma övar ett
giftmål mellan sin dattar och dän friande, datteren
hade ingen bestämmelserätt, som vi uti forträttningen shall bekyra,

naturligtvis då man var ute på s.k. bralkyanäje
 på lördagshuällarna var alltid jägarfloch, dät var
 ett ord förhållning man gagnade då dät var många jäg-
 har samlade på en gång, och samtidigt var också
 många flickar samlade i sam jägarlyfte för gasser-
 na. man, sökte då att få göra bekantshap med
 däm för att komma uti närmare beväring med
 däm och följa däm hem och om möjligt få stanna
 övar natten för att få göra god bekantshap med
 sin utsähta, män man fick endast dät svar som
 som vanligt var var, ja tår inte för far, män gå
 mä may hem te lagann, så man vi bli där en stan-
 te ja ska gå in, så kan vi få prata litt om när
 vi få mätas näst, osv, sådant föneham ofta då
 man var ute i floch, så sökte man att komma
 undan från sitt sälshap, och följa sin utvalda
 till lagann, för att logera där inne längre än som lävligt
 var, till flickar tyckte om det ensamma besökett och glände tillen

dät var många vänskapsförbindelser som kom
till stånd på dätta olärliga sätt mat föräldrarnas
vetande, som fortgick till dät ödesdiga vi här
ävan beskrivitt, sådant frieri godmändes icke av
våra förfäder, och hade icke hållas låta sig spå.
na ty blaspillnaden var för stor, mellan bän-
dar och arbetare på dän tiden, dät var icke möj-
ligt att att en fattig arbetare hade få gifta sig
med en bonddotter, om de äm var alldrig så hårt
fästade vid varandra ty dät skände dät ächta
bondståndett förmyckelt, väl att en bondän
hade ächta en piga mat föräldrarnas vilja
män så hade sänen tre gånger så stor bestämmelse
rätt uti hemmet som sin syster; d v s, då dötterns
ansprätt var ett tusen dalar, så var sänens tre tusen
dalar o s v, dätta gjorde att att sänen förde uti flästa
fall talant övar sig själv då han var föllod 25 år.
män döttern stod allt jämt under föräldrarnas bestämmelse.

och på dessa grundar var dät föräldraarna som
 skulle utse flickans make, om dät var hånne alldrig
 så motlyudande, och därigenom uppstod en ofantlig
 massa olyckliga äktenskap under våra förfäders
 tid, dät var och så en sed att närboar fick icke gifta
 sig med varandra, för att man hade för god
 kännskap om deras inbörd och deras dagliga be-
 vissätt, som icke föll vedarbörande i smaken all-
 nay fästmannen skulle komma från långt avläsna
 trakter, en sådan som man alldrig härt talas
 om för, och dätta skulle ske genom dessa s. k.
 bönmän eller dito kvinna som trampade försam-
 lingarna runt och hände till alla inom de stora
 distrikteten däm besökte, man trodde mera på
 dem än på sig själva då dät var fråga om gif-
 tarna, och någ gjorde dessa mellanfrigare sitt bästa
 för att få ståt beröm och god fartygäst därav,
 för si de fick och så hava stora beväer för sina nådegävar.

MINORE TILLFÖRLITL

Eriev.

då en sådan friareganna eller man hade en doctorig
 yngling i sichte som han eller han på förhand hade
 besökt och gjort sig underrättad om han ville gifta
 sig, och öfverdett sig att skaffa honom en god och
 förständig hustru och man hade fått uppdraget
 om han do, bemyndade man yverant att sätta igång med
 arbetet man hade alltid någon flicka till hands
 som man viste reda på, som ville inga ächten-
 skap, och här gjorde man sitt besök i första hand,
 man gick rakt på sak och frågade föräldrarna
 om de ville gifta bort den eller den dottern till
 en prächtig ang och sin pöyhe som ha gör ä gatt
 ä ägedela, ä ha att fint ä bra på alla vis, ä så be-
 skilla ä snälla, så te honom fins inte då ska ya
 säga er, ä få ni honom te may så han ni skatta
 er lyckliga då ska ya bara säga er, för ni han
 ä så granna ä rara män, så te den fins int make
 ä låte så rikta ä förnåma som han ä, ya då säga då vet ni.

Skriv endast på denna sida!

ANDRE
TILFÖRLITLIGT

Då nu föräldrarna länge hade suttit och hänt på
 kännis eller hans följande läften befallde föräldrarna
 sin dotter komma in för att få underrättelse om den
 stora nyheten som dännas församling hade i uppdrag
 samt tillfrågade sin dotter om hon var villig till
 att svara på den framlagda frågan, i dät att
 flichtan svarade som sed var, att dät fick för å man
 bestämma övar, mån att han gärna ville se honom
 för än att han hade svaret ett tillfridställdande
 på denna vichtige fråga, därefter vidtog friare
 ombudetl sina utlägg om den vare fästmannen
 som stod uti beredskap för hannes räkning och
 de stora fördelar som skulle följa härmed, efter
 en stunds övarläggning beslöt man att ombu-
 dett skulle inbjuda sig på en viss och bestämd
 dag för att få se honom, uti yemenskap med
 att vidare på diskutera dätta vichtige ärende
 så var dät för önskesriken att göra ett nytt besök hos fästman-
 nen.

Den nyfärvade fästmannen på besök.
 Det blev då för brudgummen till att åter göra ett
 besök hos den tilltänkte friaren med de ordar att
 han skulle infinna sig hos den nyfärvade
 fästmanns föräldrar, till vän och mening, att
 både dottern och föräldrarna skulle få se honom
 och få lite reda på hans existens, men naturligt
 vis skulle friarembudet vara närvarande och
 tala för honom såsom en mälsman, för så det
 var seden och bruket att man hade ombudet
 med första gången till att föra talandet för
 sig då man varit absolut främrad på platsen.
 Det blev denna gång icke många ordvexlingar
 mellan den tilltänkte mögen och flickans föräld-
 rar, och någon bestämmelse övar något gifte före-
 kom icke, och ej heller byttes något samtal
 mellan flickan och den tilltänkte brudgummen
 berättat gjalde endast att få se varandra denna gång.

dät blev endast fråga om när nästa besök skulle äga rum, samt en fråga av hustrunden till ynglingen om han var beredd på att fortsätta uti den tanken att bliva mig på stället, lemnade ynglingen då ett ynkande svar, så bestämdes nästa sammankomst då ynglingens föräldrar skulle vara med närvarande dät bestämdes dag och tid då man skulle infinna sig uti flickans föräldrahem, vid detta tillfälle var dattans vät blädd och vachant utsmukt beadp med dän bästa högtidsknyddhan hade till sitt förfogande, man stälde då dät unga par ett infär varandra, och då skulle de giva sitt uttalande från ömse håll ja, eller nej, svarade gossen nej, då var dät hela hallkastat, män därimot om han svarade till dän framställda frågan om ächterskap då var dät så gott som stadfäst så framt han kunde uppvisd änskadd förmägenhet, villkett då blev dän andra frågan uti turen

TULLFÖRLITLIGT

Besök i
flickans hem.

2267 32
och ordning, derefter var det båda gubbarna som
skulle föra upp och sampråka om de skönämiska om-
ständigheterna hur många tusen dalar uti mantalar
de både lemna var för sig, samt huru myckett
bäsko och hurjeråd, uti möbeler, bräsl, bröator, samt
yttre lösas och redskap av olika slag, när då de
fyra föräldrarna hade gjort upp denna tabell
sins emellan och man får det för gott, blev dät-
ten tillhållad för att svara på dän fråga som
hännes moder stälde till henne, ä dät må din
velby i guss velby, så få du bli dänna pængens
hustru, ä dät ska bestämmas på dänna da Quäns
vi nu ä samlatte här, ä dät vil ja ream alla gus
välkingelse öva er bagge hvä, ä si dät ä dät så
förutsett att ni ska bli te varannas tröst ä stö
så länge ni leva, dätta skulle föreställa ett
litet tal, av flichans moder, som flichan skulle
besvara med ja eller nej.

Skriv endast på denna sida!

MINORE TILLFÖRLITLIGT

3267

39

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

flickan kunde ju svara villkott som häst, det
 gjorde sju samma, på grunn av att den här föräld-
 rarna hade utsitt och bestämt till hennes man
 den skulle för undre alla förhållanden hava, och
 det kunde icke ändras på något villkor, med
 mindre än att han ville lämna hemmet blott
 och bar utan ringaste hjälp av sina föräldrar.
 flickans protest var till ingett gagn, för si hade
 föräldrarna en gång bestämt det så måste det
 också bliva så, den fick man tre rickars be-
 stämningstid, färfädarnas valspråk var tre uti
 alla deras färetag, så var det även vid frieri
 det var färfädarnas lyktanammor vid alla
 färetag, der för uppsköt det med nästa samman-
 komst på tre rickor, detta måte skulle äga
 rum uti den tilltänkte vägers hem, och vid
 detta tillfälle skulle den avyörande bestäm-
 melsen äga rum.

Skriv endast på denna sida!

att de skulle bli ett par,

Besök i
minnes hem.

49
3267
då skulle man ävarelägga vid vilken tid trohets-
löftet skulle avläggas mell de anga två, man färlä-
vade sig icke på dän tiden såsom nu är fallett,
män man skulle avlägga ett trohetslöfte inför
en stor samlign vännar och behantar som var
inbyudna till dänna föst, naturligtvis var dänna
samling till största delen ungdom färutom de py-
ra färelädrarna, ty dät skulle dansas uti dän
tilltänhta bondens hem, och hannes ungdomsvän-
nar, skulle då vara vittne till dät löfte som
de skulle avlägga från båda partarna, och sam-
tidigt bestämma när gusning och brällapp skol-
le äga rom, därefter fick man dansa och leka
till kl tolv på natten då man avslöt med
att banna för dät tilltänhta bondparett, nu
fick läs första gången fästmannen besöma sin
fästmö uti enkammet rom och säng, dätta var vad
våra förfäder kallade prouliga, eller prou säng,

Folksamling:

INDRE TILFÖRLIFLIGT

3267
41
Nog var det icke alltid att dätta var till flichmans
belåtenhet eller föll hånne i smaken, män dät var
nu en gång för för alltid så bestämt av föräld-
rarna från ämne håll, och även den slyfånvar
vade fästmannen hade givett sitt yamande
svor, så dät var als icke till någon fördel för
flichman att protestera emot, ty han måste yu
lyda, han hade icke något talan ävlar
sig uti denna vichtige saken, han måste böyja
sig efter föräldrarnas velya så framt han ville
hita deras barn och vara delaktig av dät arv,
eller som man kallade dät, utlösen, hemmyft, eller
pabearv, eller, hur mäett ye du din paly i pabear-
guren, dät var dät samma som beyränhelsearv
eller en del av sin arvsrätt att böyja med dä
man skulle sätta eget bo, dät måste belypas uti
detaly hur stor förmögenheten blev dä dän blev
samma slagen, så att dät räckte till en liten gård.

INRE TILL FÖRLITLIGT

för än man beviljade ett ³²⁶⁷ äktenskap bland bond-⁴²
blaffen under våra förfäders tid, friare ombudet följ-
de alltid med stor uppmärksamhet händelserna mellan
de varvade partarna till man fick de fyra föräld-
rarna samlade samt de båda unga, då kunde man ^{icke}
färmedla längre, nu blev det föräldrarnas och de
ungas egen sak att avgöra alla framtidsfrågor och
bestämma övar de unga ve eller väl, var det
matlyudande för flickan, var bröllopsdagen icke
någon trevlig dag för henne, hon hade icke stort
nöje av de stora fästligheter som anordnades till
ett bättre bröllop, det fastliga tvångsbrädet som
de unga bonddöttrarna fick inträda i blev jät-
tan lyckliga, ty minnan hatade sin lagrigde
man och älskade en annan, och många gjorde
slut på sitt liv uti fästid, detta var föräldrarnas
skuld till, och detta förorsakade den stora blaff-
vaden som var rådande mellan bönder och arbetare.

RE
TILLFÖRLITLIGT

Bröllop:

28

Dän gamla tidens bröllop var mycket starka
och har als ingen jämförelse med nutidens bröllop
ätmenstare efter smäländmetod, som dänna berättelsen
handlar om, d v s. bland bönder och andra små
jämställda, bruden var utstyrd till det allra yttersta
uti siden så att det endast spramlade omkring henne
samt med guldhedjar och smycken, övar hela hennes
bröst, det var de prisanter hon hade fått av sin fäst
man då traktelöftet avgavs, samt den stora guldhedja
hedja med guldmarsell som fick sin plats mitt på
brösten övar alla de övriga ynnelär som skulle
vara med, samt wandsen som var av silvar
med äskta pärlstenar på lockett uti rött och blått
samt dän stora silvarberlagna salmboken, och
till sist ett silvararmband, det hela var en
dyrbar utstyrelse då de skulle stå brud på dän
tiden, så att en brud av bättre förhållanden
i högt värde dän dag har ett sådant brud.

ANDRE TILFÄRITLIG

män ett fattades efter nutidens förhållande, ja dät
 var hatten, ty sådan var icke under bruk på där
 tiden. man viste icke om hattar för damer under
 våra förfädars tid, man gagnade silhedeuhar
 eller som man benämnde dem för silhulä, denna
 silhedeuh skulle vara vit, med röda sidenband
 uti båda snibbarna under hakan hnutra, samt
 en rasätt på bröstet av dito stag, sköjan var uti
 vanliga fall mycket lång och bars upp utav
 två silhulädda damer uti astanisäldern me-
 dan de övriga fyra fölyde tätt efter de man-
 liga & gossarna höll sig uti omedelbar närhet,
 man kallade gossarna för guspittar, och flickorna för
 brustänna, dät vad man nu i våra tider benämner
 tärnor och smaryalhar, dessa & gossar skulle bära
 brinnande gus ombryn bruden dä hon efter märk-
 rett skulle visa sig på trappan för dem som ropade
 ut brudparitt.

SINDRE TILLFÖRLITLIGT

3267 45
fli-branna var för passa bruden upp under hela
kvällen till man fick brudparet i säng, var bruden
blädd uti bruna skalle dän ätita av slänarna taga
hand om dän förkyrda branan under varje stans
han beträdde, en sådan brana hade man icke uti
allmänhet, dän byrdes av byghordetts ordförande
som var prästen inom församlingen och skulle an-
mälas 14 dagar före att vigslen skulle äga rum, dänna
brudbrana förvarades uti byghan, uti byresärsätt
fick man ärlägga 15-dalar, till byghordetten, och
16 shilling särskilt såsom bevärsarvode åt prästen
för att han lemnade ut och tog emot branan, man
fick ha branan under 24 timar, prästen inom för-
samlingen stod i ansvar för dän dyrbara själen,
en brud som var uti gräs eller en som uti för-
väg fött ett barn tilläts icke att bära brana
under vigslen, män väl efter uti hemmet om man
hade en egen sådan, män icke dän som hörde byghan till.

3267 46
Him som öppnade dansen med bruden,
dät var en allmän sed inom dessa gränser att brud-
gammens fader skulle dansa första dansen med bru-
den, fans icke han till uti livett, var dät hennes när-
mäste mälsman som skulle följa dät uppdragett,
samtidigt dansade brudens mor med brudgammens,
dä dessa två par hade dansatt några varv, öppnades
dansen för allvar utav de förra föräldrarna
som då bytte sig samman med brudens far och
brudgammens mor, brudens mor, och brudgam-
mens far, och härmed var dansen öppnad för
de inbyudna gästarna, därefter skulle alla de man-
liga dansa med bruden några varv, och alla de
kvenliga med brudgammens, medan skotten
brallade där ute på gårdsplanen, och alla som
hedrade brudparett med att skuta skulle in uti
ett sidarom och trakteras, villhett ett par av
gästarna ombesörjde vid dät där du hade bordett.

Skriv endast på denna sida!

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

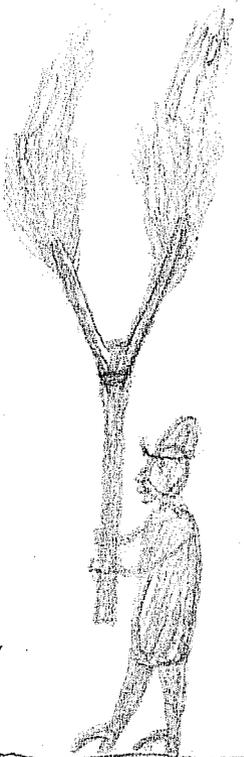
fästern pågick till fram på efternatten med
brudparlett såsom föremål för hållningar och dans.
Lån bestämda tiden för brudparlett att göra uppbrätt
för att gå till sängs var bl. två på natten, då
de 6 gästpiltarna med yus i handen och de 6 brud-
skändarna, till sin baddsäng, alla stälde från sig
sina yus på ett bord uti omedelbar närhet av
bädden, och stände upp med någon passande
sång för de nygifta, därefter avlämnade man
sig från deras sårhammare, till följande mor-
gan bl. ätta då man hållade däm med korr-
rop och lyshänshöringar, samt brudparbraka
såsom den första rätten på morgonen, nu börja-
des äta en mängd med omväxlade skålar, som
även förekom under bröllopsdansen, men icke
med samma innehåll som på morgonen, då dät
utnyttjade sig om de händelser som förekommet
uti ensamheten

Skriv endast på denna sida!

under nattes tygsta timmar.

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

Brölloppett varade uti dagarna tre
 Nu är den gamla trevliga tiden ur led och allt så
 gammal romantik har gått ur tiden och följt vi-
 ra förfäder uti den tygta graven. nu får man
 icke se några brudfacklor mer, såsom förebror
 vid de gammaldags brölloppen utanför bröllops-
 huset på gården efter mördets inbrott, och icke
 får man hållas höra den klingande sången
 från fackelmännen med sina smäktande
 melodier från sällskapet, av viol och dragpel
 med de många instämmande rösterna från
 flickor och gossar som infan sig för med facklor
 sin och mest för att lyshänska brudparet som
 nu hade kommit inom kärlekens lyckliga grän-
 ser och få njuta av livets lycka under sin ättor-
 ende tid. efter gammal sed då våra förfä-
 der högt värderade ett framt och lyckligt äktenskap

bröllops-
facklor

naturligtvis ville man se bruden uti sin
 högtidliga skrud, men dät kunde man icke
 vänta sig för än att facklarna kom inom
 räckhåll framför brudens fädershem, då dät
 var fråga om ett vackert bröllopp och bru-
 den var utaf högt bandstånd, uti vanliga
 fall vaktades bruden upp med de gäng-
 bara leven för parret osv. men vid ett
 sådant gammalblags bröllopp vidtog man
 alla de särmningar som var gängbara under
 dan tiden, vi måste med spjut och pyäpta
 åskänna att dät var något vackert att
 se på då bruden visade sig ute på trappan
 med sin brudgammor vid sin sida, omvin-
 gad af de tolv som ledsagade brudparet,
 vid de gus från kyrkporten strålade hela
 bruden af silvur och guld, med dan vaxen
 församlingskransen på ett myrtenbäddda huvud.

när man nu hade brudparet framför sig
trädde fackelmännen fram åtföljda av sina
två musikantpar och spelade bröllopsmarschen
som åtföljdes av kraftiga barrrop från folk-
mängden som var församlade omkring brud-
paret. därefter man upp en väl passande
sång eller visa, som alla närvarande deltog
uti, därefter blev alla inbjudna på den goda
vanliga trakteringen uti ett särskilt rum
där ett par av gästerna ombesörjde trach-
tering och rokning efter husbondens bestämda
ordar till tasm och ytterligare hållningar.
drog man fram några vackra melodier för
dett nysgjilla paret, som åtföljdes med en
utvald passande avskedsång från ungdoms-
och ungdomstid vilken alla gemensamt
deltog uti, och detta prässade umnäga tårar
utur bondens tindrande ögon.

RE
TILLFÖRLITLIGT

3267 51
Som vanligt var vid alla fästar att dät skulle
vara under några dagar, så var dät samma förhål-
lande vid ett ordärligt och värt bröllop,
mäd dän skillnaden att man inböränt sig
till tre dagar, under dänna tid skulle man dän
sa, äta och sura, samt hålla bymännings- och skäl-
tal, samt med horrande och sång, under tiden skulle
man avsmaka alla medhavda färingar, och un-
der alla förhållanden de välsmakande brud-
pansnarna som varje inbyuden gamla hade
med sig till bröllopfästen, utom alla andra
godisvar uti olika slag och färvar, såsom dän
var brast dimonerade bröllopfästern som var
utsmakad med brora och andra dikhrationar.
Särlant är nu brasta, ty dät tillhörde dän gamla
tiden, efter tre dagars fästande skeddde upplö-
stet och gästarna gjorde sitt avskedstal med by-
männings- och skäl- fästen var härmed avslutad, -

ANDRE TILFÖRLITLIGT

även brudparet skulle nu förtaga sin bröllopsresa
uti närvaro av sina föräldrar, dän resan blev dock
icke så lång, dän instränkte sig till brudgammens
föräldrahem, här skulle de emellanåt omständigt
betarna läggas i dagen, här skulle de första jängar
na räknas upp från ämse håll, såsom utläsen eller
sh. hemgift, vidare skulle man angiva och tala
om de inväntningar dän nygifta skulle få
övertaga från ämse håll, efter tre dagar uti brud-
gammens föräldrahem skulle besättningen äga
rum, då skulle man ha ett sh. besättningsöl,
d v s. att de nygifta skulle då flötta summan
för allvaren, där sitt om de skulle stanna uti
brudgammens eller brudens föräldrahem, eller de
skulle tillträda helt ny gård eller hemvist, uti
varje fall inbjudde man några vänner till att
syntra sitt läke till sin respektiva bostad, detta var
slutfästen på brölloppet i kallades besättningsöl. —

Skriv endast på denna sida!

52

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

Besättningsöl.

Fattigmansgifte inom södra Småland. ³²⁶⁷

Nu har vi här talatt om den rike mans gifte som uti
vanliga fall skede genom förmedling, genom såda-
na ombud som kallades bönamän, sådana antitades
icke av de fattiga, som var och en borde vara be-
kant, var det endast pigan och drängar bland
användammen på dän tiden, och icke såsom nu är
fallet bland de fattiga, nu duger icke någon an-
nan titel än fräken och hänt, under blaspilna-
dens tid var det piga och dräng, villkett anekti-
gen det rätta titelordet, en sådan dräng han
pojade spått till en piga, blev snart yaktande
av dän utsähta, då vakte man vad man skulle
börja med, det var att skaffa sig en bestad ^{Stugan uppföra}
för än man anmälde sig för prästen till
äktenskap, man besökte då en bonde med an-
hållan om att få uppföra sig en yaktula eller
en sparrstuga på hans grund, villkett villigt beyrakades, —

38
Fattigmansgifte

MINORE
TILLFÖRLITLIGT

ja nu var det klart för de båda unga att ⁵⁴
 bryta med framtidens utsikter. man bryade
 då med hacha och spada att ymensamt arbeta på
 den utvisade planen under alla lediga stunder
 för att planen blar där yarmulan skulle inredas.
 mot södra sidan av någon backe där man
 var skyddad för nordlig vind. en dräng
 behövde icke årläggja någon vabetta på en
 sådan plan ty där blev icke avsevärd dröjd.
 här arbetade de båda ålskande och hjälptes åt och
 snart hade man sin yarmula klar till att
 flötta in uti. man behövde icke någon fack-
 man till hjälp. man gjorde allt själv under ledi-
 ga stunder, och även under de yusa vällar hno-
 gade man med sin bostad så att man hade
 den klar till att flötta in uti då man hade
 slutat sin tjänst den 24. oktobar, för att här

MINNRE TILFÖRLITLIGT

3267

55

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

färena sitt strävsamma liv, en sådan piga
 och dräng stälde dät så att man fick ha sitt
 bröllopp, om man skulle bralla dät så, någon tid
 före man slutade sin tjänst för att man skulle
 få någon gälp och undsättning utav sitt husbon
 defolke, vilkett man också fick, såsom härtäshen
 svartfalskahan och halmhoddar o.d. dessa pörsed
 lar var de mest ansevärdiga och bestode en del
 pängar, möblemangett som bestod av en vägg-
 fäst vinkelhäng och en tavla av bräder med fyra
 runda ben under, dät var matbordett, och ett
 par pallar att bärya med, dät var hela möbe
 lemangett, dät tillvårnade drängen själv och
 hade dät klart till dän dagen han att man
 skulle tagu dät nyfärdsvade hemmet uti
 besittning, häruti ser man skilnaden på
 arbetare och händar vid sin brölloppstid, under
 de flyddade dagar.

Räsbet an-
skippis.

MINORE TILL FÖRLITLIGT

Skriv endast på denna sida!

vad är nu jämförelsen?

40

Ynglingens ålder för att delta i uti nöjen
 en yngling fick absolut icke vara med och del-
 taga uti ifäntliga nöjen för än man föllt
 20-år, man räknades för barn till man ha-
 de föllt 18 år, under de två följande åren fick
 man delta i smärre nöjen dock icke
 där som dans förenam, d. v. s. att om man rätt
 infan sig på en dansställning så var det
 icke någon flicka som bydde en gosse på dans
 som var under 20 år, det var en stor skandal
 för en flicka att hava något som hätt om-
 jägde med en gosse som icke hannett till 20. år
 eller mogen ålder, d. v. s. 21-år, uti dans och
 andra ifäntliga nöjen, man fick vissat-
 ligen vara med och se på mellan 18. å, 20. år
 men absolut icke delta i sådana nöjen,
 man fick ännu hålla sig till dans s. h. barna-
 leken till man hade fått den bestämda ålder

57
då man hade kommit till ³²⁸⁷dän mogna åldern
21 år skulle man bestå dän s.h., friaremannan
eller sällskapsmannan d v s man skulle då bli
upptagen som fast medlem uti sällskapslivet och
de iakttagliga nöjeställningar som förekom
bland ungdommen uti bygderna. derför yarde vare
ye yngling ett sådant ^{MINDE}mogenhetsmål allt efter
råd och rådgörhet då han färd 21 år, då skulle
man bejuda på friaremannan uti första hand
och därefter födelagsmoggen, ja dät hande ye
bli många sådana möggar, för si att brännvin
var tätt äthamligt under våra förfädans tid
behövas nog icke beskrivas ty man veta nog
lite till mads att brännvin skulle dät vara
om icke bröd fans tillgängligt på dän tiden,
ja på samma gång blek man presenterad med
dän långa pänlapipan, dät var en rökpipa på
en tre fots högd som damarna hade

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47

Mogenhetskalen.

TILLFÖRLITLIGT

Lågt samman till, nu var ungdomen insigd och
 nu fick han börya sin nöjsheterna för allvar, och
 nu var man godhändig av flichorna, detta var en
 sed som man höllt strängt på inom småland, och
 man kan få höra det gamla ordet. ännu påminna
 om den gamla tiden. Vad skall man med den
 spoling till som icke ännu hannett till 20. år.
 så är det icke nu, men det är medarut från våra
 fäder hos en del unga flicher, deras mening är
 att man kan icke ha något vist förtroende
 för honom för än han har hannett till myn-
 dig ålder, och det gamla ordspråket från våra
 förfäders tid är nog sant, låt bilderna böja
 i speh, men icke höj kvinnorna leha, må en
 spoling en gång, man bli lång ångar i tvän,
 åldergränken för gossarna höllt man det sto-
 ra upseendatt vid på den gamla svanna tiden
 men därimot flichorna var blara

Skriv endast på denna sida!

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

3262
med nöjeslivet så fort de vart hamfermerade
eller vid födda 16 års ålder, då fick de äm deltaga
uti alla äfäntliga nöjeställningar, och även gif
ta sig, med föräldrarnas löfte och godtycke, det
hände ganska ofta under vår barnkamstid d. v. s.
för ett fårtetal är tillbaka att flickor födde barn
för än de fått 16 år, och alltså måste inga ächten
shap under barnåren för att undgå den stora
sham som väntade från skampallen uti myrman
framför församlingen på följande söndagar,
d. v. s. att flickorna var berättiga uti nöjeslivet
vid denna ålder genom föräldrarnas löften,
men detta respäktades icke alltid, för så de
föräldrarna samnatt in gjorde dessa unga da
mar den övartredelsen att de avlämnade sig
från hemmet för att söka sitt nöje bland
gossarna, som också visade sig under lappettar
nio månader om det var utur för dem.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Flickornas
deltagande i
nöjeslivet.

INDRE TILLFÖRLITLIGT

dän främmande drängens hammarathanna.
 då en dräng kom från den nya församlingen till
 dän andra måste han uti första hand söka sig
 några goda vänner och kamratar bland byens
 ynglingar, dät måste man hänvända sig till
 sin nya hustru om att dänne skulle dröjes
 dät får sin dräng, för si dät gick absolut icke
 för en nykammer och ohärd yngling att ham-
 ma ut bland sällskapet efter märkets inbrätt
 på dän tiden, utan till att bliva sönderlagen
 och illa handterad så länge man icke hade skaf-
 fatt sig någon mälsman som svarade för sig,
 män dätta ordnade hustrunden på bästa sätt,
 han bydde hem till sig några av de stöddli-
 gaste grabbarna på den nya drängens best-
 rad, där ställes fram en kanna brännvin
 och något tilltugg, så fick drängen byuda
 de tilltödes frammande ynglingarna, och göra sig —

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

61
3267
behåndsmap med däm, som då avgav ett heder-
slöfte på att de skulle stå honom till tjänst och
taga honom uti försvar uti fall sådant fad-
des, och gav honom ett hederslöfte på att man
skulle skaffa honom en fästing här i liden
en jiga som han kunde få sällskap med utan
rikt. härmed tog man nyshandlingen med sig
ut och rusa honom för de ännuiga pojkar och
flickorna uti liden och lät hära att dänna främ-
ling hade blivit deras bästa vän, och att in-
gen av hamratarna fick på något ovänligt
sätt bemöta honom, för si då var dät deras
skyldighet till att tröda hjälpande imellan
enligt deras avgivna hederlöfte, med dälta var
had intagen uti deras omgäunge och hamratmap.
Med den nya husebänden bestod ut på grabbar-
na, värdesades, och drags ifrån på drängers län
vid ärets slut.

MINDRA
TILLFÖRLITLIGT

~~47~~
Ungflyttade
okända flickor.

Förhållandets med inflättade okända flickor.
 En inflättad gick uti en främmande by eller församling, behöfde icke visa något såm hästsympati för att bli upptagen såsom sällskapdam bland ungdommen inom det nya området. Där emot blev han uppvaktad och hälsad av gästarna, för si alla ville göra bekantkap med den främmande jigan, det intränade gästarna att få tala om vilken som skulle bli hennes hävaste fälyeslagare bland främlingarna som hon ganska snart gjorde bekantkap med, var flickan mycket barm och tilltrycklig, ville ju alla parterna ha förtäde hos den vackra damen, och då kom det ofta till brisstillstånd om den nyäna melha havyerarna som slutade de mest tragiska händelser, detta gjorde att den vackra damen blev mera modig och sade nej till dem

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

Skriv endast på denna sida! *allerasammans på en gång.*

jag och måste tillgripa det redskap som står alla
 kvinnor till buds nämligen, falskheten, på detta
 sätt avvecklade hon all strid om sig mellan
 gossarna, naturligtvis hade hon utvalt en av
 dem som hon sedan irreterat och givit
 upplösning om hur allt skulle gestalta sig un-
 der hennes ledning under dans och andra sam-
 bören, att hon skulle dansa och flirta med rim-
 sam häst och låta alla på samma tillträde un-
 der den tid då dans och lek pågick, detta var
 de hon för att stänga av andersynna och bråk
 mellan ynglingarna, för så det var en sed
 man hade på den tiden att en främmande dam
 ville alla gossarna slå fäkt med då hon först
 kom på sin nya plats, men den utvalde fick
 tillträde till henne uti lördam efter hennes
 instransjan, ja ävens döttrar förmär mer än hanlen, —

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

3267
64
Hur man kom in till flichorna under nattens tygsta
timma. Att komma in till en flich på natten under
våra förfäders tid var nog lättare sagt än
gjort i fall man icke hade ärendeshommelse uti
färväg mäd de swärre tichen man skulle till-
hända giva sig med, dät var endast ett litet är-
helt tichen, man endast till att wäta ett finger
oh gno sacht mot fänstarrutan så uppstår ett
swagt gnällande yud, när flichan som läg i vän-
tan på att få höra ett sådant yud från fänstret
var han genast på benen och tygt som en smog-
ga var han vid dörren och öppnade dän och släppte
in sin älskade, här uti fänstagan tog han av hånsm
hatt, haway, och stövelar, och plaserade dän jämte
dörren uti fall att dät skulle bli oförmodadt
brättam, då hände dät att man hade få taga
shar oh haway i handen oh blixtnaft ta
till flykten i Östramplästen för att icke bli upptäckt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nattfriern
49

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

män dät kunde bli ganska snart för flickan att
nedöyöra för dät förbyddna nattfrieri, som utan
nåd måste blapas upp för föräldrar eller husbände
folk. blev dät myckelt illa upptaget så fick man
bestraffning av husbandens byårmpän för sina
färsellser mot de stränga beid som husbanden
ofta läste upp för sina underlydande hvinvar.
dät var så under våra förfäders tid att man mäs-
ste hava föräldrars eller wälsmäns tillatelse om
flickan ville tala med en pänge uti ensamhet.
vid sådana nattfrieri förekom icke någon trach-
tering ty allt måste gå under största tysthet,
dän enda traktering man kunde råka ut för
i fall man blev upptäckt av husbanden för än
man hant undan. så var dät husbandens byår-
pän som hade sin plats inanför dären. och
dät dröyde ingalunda länge för än dan dansde
pälma lings niggstavelan då man var uti dörröppningen.

INDRE TILLFÖRLITLIGT

där två flichor eller äventuellt fler på samma
 plats var tillammans uti samma hem, måste alla
 vara eniga om sina fördolda nattbesökare så
 att man icke förråde varandra, både gossarna
 och flichorna måste vara medvetna härav då
 man skulle göra sina besök som uti regel hän-
 de på onsdagskvällen, därför att då var det
 mest folktomt på vägarne ty man ville icke
 bli ridt av andra gafflar. Det hindrade icke alltså
 då de skulle besöka sina flichor att de varit i
 sällskap det var vad flichorna önsade för
 att de slapp då att öppna lärrorna mer än en
 gång då de varit inkomna bästes icke därnär
 för än att gossarna avlämnade sig vid tröti-
 den på morgon, då man måste iakttaga
 all försiktighet för undvikande av upptäckt
 och obehag för de strängt efterhållna flichorna.

Skriv endast på denna sida.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

Lördagskvällen har alla tider varit den
vanliga nöjes- och frihetskvällen, då man var
på gäkt efter det täma bännet då man uppsökte
flikarna endast för ett tillfälligt sällskap, uti
större flock, kunde man få någon flicka med
sig ensam för att göra känne sällskap hem så
var det ju en tur, och vad som förehom på
tu människors hand lemnas här i trycket, men
att på samma måd där in det var ganska
stora svårigheter att öfvervinna, och fördän
skold tog man tiden uti gäkt för än man
kom fram till deras bostad, flickorna var
strängt efterhållna på den tiden av sina fä-
dars vilhet bidrog till ett slappare sätt då
de blev läsläpta på lördagskvällen, för så
dät var allmänhetens frihetskväll och kallades
fördän skold vickans onsdagskväll, natfrieti
som sagt är förehom på onsdagskvällen för att uppläti
upptäckt,

Skriv endast på denna sida!

en yngling som hade belivill besviken av sin nära
 fästing och hon hade tagett sig en annan havel-
 yer han hade fått benbrött och gick då på träben
 sade man om den besviken, han hade belivett gräs-
 änkling, och han icke uppträda uti sällskapet
 för än han hade skaffatt sig en annan flicka
 vid sin sida, då en sådan besviken yngling
 uppträdde på ofäntliga näger bland ungdommen
 fick man näga sig med att få heta den besviken
 den gobben, gräsänklingen, och hvinvaktaren,
 han med träbenett, och många andra glasar
 man tittlade honom med, så vitt möjligt
 skaffade man sig en kvinna vid sin sida då
 man skulle till någon nöjeställning om
 dät dock blev en gammal sidan eller för en
 rikstalar banko skulle låna sig en kvinna
 för att man skulle undgå dät mycket skämt
 som färdman bland ungdom och hvinvaktar.

 MINNEN
 TILLFÖRLITLIGT

INDRE TILLFÖRLITLIGT

3297
M. om flickorna bäddar i ladan då höllas bärytt
dät tillät icke under våra förfäders tid, utan vid
särskilda tillfällen, och på vissa ställen, men nu
uti våra tider är dät modärnt i dessa trakter
så fort man har hött inbärytt på slindrarna
sambas gassar och flickor och skall logera på hö-
shallen, här sävar di och får övrigt han man
tänka sig att där utävas många trevliga nö-
yer, dessa frihetens tider får icke all jämföras
med svanna dagar då våra förfäder stod
vid rodrett och förde haman döt övar sin be-
sättning man hade ombord uti sitt hem,
Män dät gavs tillfällen även under den gamla
godra tiden att få säva uti dät myskäryade
hött, män dät förekom endast vid de s. h.
fäbodarna som vart belägna långt från
gården, då man hade madhlättar i uthanten
av sina hemman, där man hade korna både natt

Livet i
madhusen.

och dag för att beta efter ³²⁶² efter ⁷⁰ värdens in-
bäring, det var för långt att driva kreaturen
där länga vägen morgon och kväll, och därför
fick pigor och bondlättrar bekväma sig med
att ligga uti de s. m. madhusen under natten då
de hade gort kvämsyalmningen, ty de skulle om-
besöka morgonmyalmningen på samma resa
därför var ett stort nöje för flickorna att få
denna friheten till att få lagra uti ett mad-
hus fult med nyslaget väl och tande hö, snart
var man på det blara med att uti tygket
giva sina havelgerar bud att de skulle in-
finna sig hos dem uti madhuset och lagra hos
dem under nattarna så lång tid detta pågick
och det behövde man icke påminna dem
om mer än en gång, gassarna inhan sig
snart med sina glashar väl fälda med
sirapsbrännin som satte dem uti ränse-

Li här 6 vickor dät jagick var en yällene frihets-
 tid för våra flickor, efter som de var strängt
 efterhållna så var de myckent nöjeslystna då de
 på egen hand fick dömma frihet, för si man stäl-
 de dät så att hela byns bönder stäpte upp sina
 kor på en gång och fick beta yemensamt på
 de s. m. utmarkarna därför att man hade icke
 stängsel mellan varje skift för varje bande
 man hade endast vissgränser att gå efter då
 man skulle slå. horetusen fick beta yemensamt
 övar hela vidden, då man då skulle ut till där
 s. m. fästamper på hvällarna för att mjölka
 var och en sina kor, spelades alla pigorna uti
 en floch med sina böttor, och lågade bort till
 dät avläsna fjället för att där lagga övar
 natten till följande morgon och mjölktur.
 Datta var ett stort frihets- och nöjestillbud

TILFÖRLITLIGT

för de 10. d. 12, damarna som befanno sig uti
 samma sällskap, och de lät hållas i sin dätta nö-
 yst tillbud på sig uti handarna skrämbud, och up-
 hållas glömda pyggarne att infinna sig på lägar-
 platsen vid dätta lämpliga tillfälle med sitt
 söta brännvin för att upmantra damarna och
 göra dem livliga och glada, i gengäld fick
 pyggarne dricka söt mjölk så mycket de vil-
 let där försdes ett trevligt liv uti dessa utlador
 som man kallade madhus, dätta var ett lägligt
 tillfälle för pyggarne att uti ensamhet på föda
 till jäntarna, vilkett och så visade sig framåt
 mars och april fölyande år, dät var icke alenast
 drängar som hållade på gräbarna på fäbo-
 vallen under denna ylleene tid, dät var även
 trachtens bandvärar som med stor flit mötte
 upp vid dätta lägliga tillfälle uti madhusen.

hade dät då misslyckas de stachers flickorna så
 att dät visade sig, då fick man hända landgammor-
 na säga, ja hi då ha ja då saht, att ett hönbräh
 som vill vara beatt, ä då saht län o vabta
 äp, ä så ä då mä tosia gräbba, för si den meent
 frihet di fåu så ä de färdia me sina päpna te
 o lohnas mä däm titt di fåu de staklas däkana
 illavona så mayen stå opp te näsan på däm
 så di ä tvona te o gjä te prästen i oti o ta vapö en
 staskänb som häst te hää ä lata alla mänska
 belakka say för de int ha fämäp i broppen te
 o stå emot de stäbhe prestare te paymbanta som
 gåa te gräbbona påu fäpbar alla när di ä där
 ä sba slita ut dän värlingade myölmadräpen,
 si du då fåu att då vaa bätta o läbli te o
 släppa äpp hoara, äv te o ha en banan te o
 skriva hää i stuna på gamla da, ä så vikknen sham.
 yaya, yaya, du fåu,

MINDRE TILLFÖRLITLIGI

dät var rätt många gifter som kom till ständ
genom påbörvallen befohn, som våra läsare nog
har förstått. så gjorde drängarna sitt bästa vid ett
sådant lägligt tillfälle för att komma uti när-
mare bekänning med bonddöttrarna, och efter som
bondflickorna icke var vanda vid frihet och
uteliv så var de ganska rädda och ruffiga
på vad som förebod under denna frihets-
tid, och på grund härav gick dät ganska lätt för
en bonddrottning, att på detta sätt skaffa sig en
bonddotter till fästing, hände han sedan ställa
hänne uti havandestånd vilthett man tro-
tade, så hade man ju rått spiken på huru-
dett, och då måste dät ju bli giftermål utav
så vida man ville skydda sig för den stora
shammen som kom att drabba dem om
man icke gifte sig för än barnet var fött till

wärden -

dät låg uti föräldrarnas händer kunnande döttern
 fick inga äktenshap med drängen, män uti alla
 flästa fall tillät dät, man fan dät fördelakti-
 gare, än att se sin dotter sittande med drängen
 vid sin sida på skampallen i kyrkan till
 en längre tid framåt allt efter kyrkans be-
 stämelse, man fick icke hålla utebli någon
 söndag utan misspalsförhindar såsom nybrudam
 o.d. då fick man böta niobalar samt på öh
 på skamtiden utan till att tala om där röda
 löpne tröjarmen och dät låsa härett kängand på
 ryggen, drängen tyckte mer att dät var en he-
 der för sin del, för si dät var en stor heder
 för en dräng eller arbetare att kunna komma
 åt att få en bonddotter till hustru, eller och så
 att skämma ut henne för all framtid, för si ingen
 bondson ville kussa en sådan flicka till hustru som hade
 barn i lag med en dräng på där tiden.

MINORE TILL FÖRLITLIGT

för flickorna avyorde föräldrarna äktenskapet
dått berodde helt på att flickan stod under föräld-
rens eller mälsmans bestämmerätt så länge hon
icke hade någon egen man och stod under hans
skydd, då en brudman hade skaffat dottern en
fästman som föräldrarna tyckte om så skulle
dottern gifva sig med honom, så yorde det
såhr samma vad dottern tyckte det var uti
huvudsak fadern som bestämde övar det hela,
gråt och bänar från dottern lemnades utan
minsta achtning, han får såht det så vänt det vara.
Sinen därimot hade egen bestämmerätt då han
vart myndig och hade föll sina 22 år, myndig
var han vid 21- män äktenskapsmyndig vid
22 år, män nog ville för i mar ha till god
med uti detta vichtige ärende, män det vart
sineris falla rätt att syälv jämp som han be-
hagade och fant för sin del bäst vara.

MINNRE TILFÖRLITLIGT

Den vanliga
åldern vid
giftermål.

62

MANFÖRE
TILLFÖRLITLIGT

3267 74
Dän allmänna ålder till äktenskap
Som antalet är i samma berättelse här får jag
endast tillägga att kvinnan var myndig till
äktenskap då hon var född 16 år. Så framme han
hade hoppats att bli hamfermeredd, men dät
hände uti enstaka fall att en sådan gnyttas man
gifte sig vid så tidig ålder, män var flickan
mycket rik och växer så slog man an på dän
vid denna ålder, den bestämda åldern bland
kvinnorna var 18, 19, 20, år, de gifte sig ganska unga
och därför blev dät 19, 20, barn uti varje fam-
mel, ja ända upp till 18 barn, jag har tyvärr
drömt hos en som hade 18 barn han hade tre
vid 20 års ålder, då tyvärr jag på gården
vid 14 års ålder, min lär var 20 år för helt år,
Män fick flickan gå ogift till han fött 20 år
då hade han friare ambud "bänamän" hos sig
för varje dag till man fick henne fast.

I den närmast bestämda tiden för hvarandra att
 gifta sig var mellan 28 & 30 år, under våra förfä-
 dars tid måste hustrun vara några år yngre än
 mannen det var en ren skandal för en hvar
 att gifta sig med en kvinna som var uti sam-
 ma ålder som mannen, äldst fick han absolut
 icke vara då sade man att den stakers tohnen
 han gifte sig med massin, ja det var för öv-
 rigt ett vackert sätt att ha en kvinna på 5, 6,
 år yngre än vad man själv är, män nu var
 det så att gick en hvar ogift till han gäll ävar
 30-årigt då fick man snart påhåll av beyn-
 friaorna som ville taga det uppdraget om hand
 och skaffa honom en hustru som var uti 20,
 årsåldern, det var just sådant som de fäste
 bandsmännen också gick och väntade på
 för att få sig en ung och vacker kvinna

Man gifte sig alltid uti dän församling som
bruden var ifrån och även lysningen avhandla-
des där. så framt flickan icke förtroddes sin atänt till
samma församling som brudgammen var ifrån
förlämnad, eller tröslämnad, färdig icke als
under våra förfädars tid. man begagnade
sig av ett trösläppte som avlades uti försam-
lidsdrannas närvaro från båda håll och här,
med var bestämmehen stadfäst. "se annat
ställe uti denna berättelse." Lysning
da lysning förrättades första gången var
den tilltänkte brudgammen uti brudens hem
där uppvachtades han av bruds ynglingar,
medförande en ofantligt grov och ful och
knipiga, ty prästen hade slagett dät förra
behett av honom från predikarstället på
söndagen, man skämtade så med dän som
skulle gifte sig då dät gustes för dän första gången.

3267
andra söndagen dät dät justis för däm dä
var man uti vassina hem och dä midtog man
icke als någon uppvaktning hos någondera
partarna allt var dä tyst och still till den
tredje lysningen avdunnades, dä var brudes,
uti brudgammens föräldrahem, dä hade samlat
sig pojkar och flickor från deras omgivning
och redt av kammarderade hela gården med
skutning och vissning, dätta var för att hedra
även brudgammens föräldrar och på så sätt
tillkännagiva sina höllningar även hos däm.
för si på bröllopsdagen skulle dät bliva dät
samma uti brudens föräldrahem så vida dät
blev hvarsort vilken dag brölloppet skulle
äga rum, skulle dätta icke uti tysthet så hade
man visat sin höllning på tredje lysningsdagen,
uti våra dagar skutas man dä dät guset ändrad gången
för att man gifter sig nu uti all tysthet i samma trakter,-

ÖFR
TILFÖRLITLIGT

65

uti dessa nyare tider frambäres alla prisantar
 då det lyses andra gången dessa gåvor övarlem-
 nas till bruden uti hennes färdpradem så att allt
 är klart till den dag vigden skall äga rum,
 men under våra förfäders tid var det icke så,
 då skulle alla prisantar övarlemnas till brud-
 parott på bröllopdagen, då frambar brudgam-
 mens fader ett vadmt tuch såsom sinens talesman
 och brudens fader yarde på samma sätt i sin dotters
 vägnar, för alla de gåvor och hållningar de under
 dagens lopp fått mottaga av vännar och behantlar,
 När lysningen skulle uttagas? ja det var en sed
 från våra förfäders tid som livligt beachtas
 och toges strängt uti anspråk även uti våra
 tider, lysningen skall uttagas så tidigt som
 möjligt, det är tro man har för det första skall
 barnen bli guslagda och vachra, för det andra,

MINDRE
TILLFÖRLITLIGT

2267
22
shulle barnen få blara och lindrande ögon,
för dät tredje skulle man ha en god framtid för
sig under sitt äktenkap, för dät fjärde skulle
dät befrämja god samska med god hälsa och
framgång inom försörjningen, ja under nytänning
med stybornar och kus, skall dät samla silver
och guld i ditt hus, din maka skall skina som
månen i ditt hem, och salen skall sända sina
glänsande strålar därin, våra förfäder hade
en stark tro på nytänningen, icke allenast
dä man skulle taga ut löpning, dät måste
vara nytänning eller på nytt där dag
vigsten skulle försättas, dät fick på inga
villkor försättas en boudvigst på nedan
dä var allt hopp ute, dä gick man en,
märk tid till mötes, och alla deras barn skulle
få en odrägligt märk hy och se lista och
svärmadig ut.

ANDRE TILLFÖRLITLIG!

8267 83
Förhär för att uttaga lypning. Läsa för Prästen!
Ja dät får man då säga att dät var snare skott än
spott under förpödnas tid. då man började att
tänka på giftermål måste man först och främst
en mjukad i läsväg tänka på sin kristendoms
kärlek och försäkra sig om att man kunde läsa
och svara på de kristliga frågor som den värdeige
prästmannen hade fram för de båda parter och
därför supplettte man sig med att studera bibel
och maties minst en månad på hvällarna för
att bereda sig till dät vichtige ärendet. ty han
de man ikke läsa och svara ordäntligt så han
de dät hända att de fick gå hem med oförutsett
ärende för att åter en gång i framtiden infinna sig
på en viss dag och till som då mächtige präst
mannen behagade att bestämma, han avatte
däm då vissa läror de skulle läsa sig ordägrant

utastill samt gå till nattvaden en gång däm för
innan, man kan mäd själ säga, att gå till prä-
sten och taga ut lysning var dät mätt förskräms-
värda under hlla mäniskans livstid, och där för
var dät vars mans och kvinnas friga, fick di
ut lysninga? kom di fram ella fick di stå tebraka?
släppte prästen i yömån däm älla fick di bättrings-
ti utfäst? ella kom di läsa för han så di väjse sag-
ga si vi fan höra däm fan sända om han gilla för
däm älla han anropa nä di fan komma näst gån,
för si var prästen vid däligt humör på sin förrätt-
ningsdag däm var dät värt omöjligt att läsa ho-
nom till pass, dä fick man endast sina böcor
och så gå hem för att öva sig, dä kom gorden han
från predikastolen när di fick komma till honom
nästa gång, och dä påminde han och om kristin-
dommens stora sicks dä man skulle ingä äkten-
skap. —

MINNRE TILLFÖRLITLIG

nog var hantverksman uti på den tiden efter som
 man icke hade tillgängliga studerade skollärare, man
 anlätade någon gammal man som var bra lärmaning
 en sk lärare "helingsås" och intet ant i dät han lärde
 barnen efter förmåga, uti bibel och hantes och även
 salubaken fick vara med, män räkning och
 skrivning förkom icke för än dän sista tär-
 minen som varade under 6 veckor, den höls av
 hetsman som för saken munt och berodde bar-
 nen till hantverksman skolan hos prästen, dän-
 na hurs rächte under tre månader med två
 dagar i veckan, dätta blev barnens hela under-
 visning, jag som nedskriver dätta har bevisat
 tre hufvud med tillkommas 18-veckor där jag en-
 dast fick lära att läsa tävligt, men icke att
 skriva eller räkna, och icke kallat någon an-
 ran undervisning uti naturlära eller vänska hestoria
 män jag har varit här ut världens händelser och gång.

Då blysninngen var bevillyad av prästen och man
 med stor nöd hann att tränga sig igenom där
 tränga parten, efter förfädlarnas språk, hade prä-
 sten sin rätt till att upptaga tre dalar som var
 hans bestämda lönen, ville man giva honom
 mera dät tackade han för, män man fick också
 höra di orden, man häpar sig icke in uti hem-
 melrikett, ty mitt hall kräver kristindammens
 stora ansvar, så dät yälpte icke att frusta prästen
 med mutar för att baltare honom igenom viggs-
 selakten, eller stå på där heta stenen som man
 kallade viggselakten, dät var lika dant vid dät
 tillfället med läsning och svar på de frågor den
 värdige prästen förhållde, och var dät så illa
 stätt att bruden var i grasäm och prästen viste av
 dät, jag säger att dät man ingen nu levande
 beskriva vilken bestraffning med ord och glasor

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

dät arma brudparett fick utstå, ja vad var att göra
vid dät? dät var till att lida och lida och låta
tårarna flöda uti strida strömmar, ett par timmar
man stod övar dän heta stenen måste ju gå ty
alla förfärdanna hade yemgjätt och liddett sam-
ma öde, och så måste dät gå led efter led så länge
prästen var härre och hang uti församlingen.
nu är dät ikke så nu lever man uti frihetens tid även
på dätta område, män någ är friheten inom dänna
gren så väl som inom alla andra ämbeten allt får
slapp, någ hade en prästman ha någott att säga
till om han är ju en studeradd män och har en
vichtig sak att förestå, och hans ansvar är drojft,
män dän gamla tidens prästmän hade ju mächten
uti församlingen, och därför hade dän skärpa de
hijrbhliga lagarna efter eget behag, och dät var och på
dödvändigt, ty fälthet var hedhiska, rän och bar-
bariska så att prästen måste skärpa hijrbhans lagar med hagetkan
shen,

Ensamling
sitt prest!
Klockare o. s. v.

73

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

till klockaren var man icke ärsättningslydlig vid
brudvigsel. på vida dät icke var s. h. kyrkfullbröllop
när ett sådant bröllop färdam endast vid något
tillfälle då någon embetsman eller särskilt stor
bande eller med däm jämställda, män under alla
förhållanden skulle dät vara ett s. h. rent äktenkap
som prästen själv kunde garantiera för, då fick kyr-
kan pålädas med enar under vintern, och lärträd
under sommaren samt andra dikhättianar som
man kunde utstyra på bästa sätt med de tillgäng-
liga blannar och växter, samt gläsnande bevärd och
krasättar och kransar, med dän dyrbara alltardu-
ken som var braderad uti silvrat och goldprägel,
en sådan vigselakt kostade 15 riksdalar blänna
samma delades upp på fyra håll, nämligen prä-
sten en del, klockare en del, kyrkvärdstämman en del,
och kyrkan en del, dät tillhörde prästen som tog
emot samman att dela upp arvodet för varsin rätt.

Brudens fader var pliktig att utfära alla om-
kostnader som färehorn vid brölloppett ävensom
att ärlägga vad prästens äroode belöpte sig till,
han skulle kostat hela bröllopsfästen och inbjudna
alla de gästar som efter de fyra föräldrarnas
öwarsensammelse och bestämmeelse skulle vara
närvarande, byudningen utfärdes av en s. h.
bröllopsman som för omhåning ridande på häst
och utförde alla byudningar muntligen, skriftlig
inbjudan färehorn icke under våra föräldrars tid,
danne bröllopsmannen skulle taga emot gästarna
då de kom till bröllopsgården, han skulle och ha varit
all mans ferim, uppsätt, han var en sådan uttrökt
glad ang man som kunde underhålla brudparett
och gästarna med allahanda skämtsamt prat
och vissning, och allahanda wäysamma upptåg för
att istadbramma monterhet bland bröllopsgästarna.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

Byudning till
bröllop.

MINNEN
TILLFÖRLITLIGT

denne bröllopsmannen skulle också ledaga brudparet till sin sängplats och hjälpa till att bläda av däm, varför han fick låta skämtsamma namnet brudriddaren och brudmannen, han måste begagna sig av allahanda skämt och småsnävy vid alla sina företag, han var blädd till pappas, uti röda piabyxor, "knäbyxor" ut väst, och plätatörnya, "manthavay med väfflerick på ryggen" med tyllstickad lura, samt med långttrampor, och pyäxor med silvareppänne på vristarna, en sådan bröllopsman hade god ärsättning för sitt arbete, och samtidigt ett nöjesfött liv, där förekom icke på alla bröllop, det var endast den bättre klasses bändar och wäl däm jämställda som bestod sig med bröllopsmannen, de mindre bemedlade bändar utförde inbjudningen manligt genom dräng eller jiga, de fattiga hade icke något bröllop als, de fick låna sig fram med bläddar och ringar då de skulle viga.

bröllops-
mannen

Skriv endast på denna sida!